

Tüketicilerin Gıda Güvenliği Bilinç Düzeylerini Etkileyen Faktörler: Samsun İli Örneği, Türkiye

Uğur BAŞER^{1*}, Osman KILIÇ¹, Gamze AYDIN ERYILMAZ²

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Samsun, TÜRKİYE

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun Meslek Yüksekokulu, Park ve Bahçe Bitkileri Bölümü, Samsun, TÜRKİYE

Geliş Tarihi/Received: 12.04.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 06.08.2022

ORCID ID (Yazar sırasına göre / by author order)

 orcid.org/0000-0003-4961-2764 orcid.org/0000-0002-0129-4034 orcid.org/0000-0002-4440-8687

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author: ugur.baser@omu.edu.tr

Öz: Gıda güvenliği sağlıklı beslenmenin en önemli unsurlarından birisidir. Araştırmanın amacı, tüketicilerin gıda güvenliği bilinç düzeylerinin tespit edilmesi ve bunu etkileyen faktörlerin ortaya konulmasıdır. Araştırma verileri, Samsun ilinin Atakum ilçesinde örnekleme yöntemiyle belirlenen 384 tüketiciyle yapılan anketlerden elde edilmiştir. Araştırmada bilinç düzeyini ölçmek için tüketicilere 5'li likert tipi sorular yöneltilmiştir. Bilinç düzeyini etkileyen faktörlerin tespitinde ise sıralı probit model kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre tüketicilerin % 10.9'u düşük, % 45.6'sı orta, % 43.5'i ise yüksek bilinç düzeyine sahiptir. Düşük bilinç düzeyine sahip gruptaki tüketicilerin kişisel ve hanehalkı gelirleri diğer gruptakilere göre daha düşüktür. Düşük bilince sahip tüketicilerin % 50'si kadın iken, orta ve yüksek düzeyde bilince sahip tüketicilerde kadın oranı daha yüksektir. Aynı şekilde düşük düzeyde bilince sahip tüketicilerde lise mezunu oranı ilk sırada iken, orta ve yüksek bilinç düzeyine sahip tüketicilerde üniversite mezunu oranı ilk sıradadır. Sıralı probit model sonuçlarına göre yaş, kronik hastalık, medeni durum, evde çocuk olması ve hanehalkı geliri gıda güvenliği bilinç düzeyini istatistiksel olarak etkileyen önemli değişkenlerdir. Farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip tüketicilerin bilinç düzeylerini etkileyen faktörlerin ortaya konulmasıyla ilgili araştırmalar, ulusal ve yerel düzeyde gıda güvenliği konusunda önlemlerin alınmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gıda güvenliği, gıda tüketimi, tüketici bilinç düzeyi, sıralı probit model

Factors Affecting Consumers' Food Safety Awareness Levels: The Case of Samsun Province, Türkiye

Abstract: Food safety is one of the most important factors of a healthy diet. The aim of the research is to determine the awareness levels of consumers about food safety and to reveal the factors affecting it. The data of the research was obtained from the surveys completed with 384 consumers determined by sampling method in the Atakum district of Samsun province. The five-point Likert-type questions in the research were asked to the consumers to measure their awareness levels. The ordered probit model was used to determine the factors affecting the awareness level. According to the results of research, 10.9% of the consumers have a low, 45.6% have a medium and 43.5% have a high awareness level. The personal and household incomes of consumers in the low awareness group are lower than those in the other groups. While 50% of consumers having low awareness are women, the proportion of women consumers with medium and high-level awareness is much higher. Similarly, while the rate of high school graduates is in the first place among low awareness consumers, university graduates are in the first place among consumers within the medium and high awareness groups. According to the ordered probit model results, age, chronic illness, marital status, having children at home and household income are significant variables affecting the food safety awareness level statistically. Research on the factors affecting the awareness levels of consumers having different socio-economic developments will contribute to taking adequate measurements about food safety at the national and local levels.

Keywords: Food safety, food consumption, consumer awareness level, ordered probit model

1. Giriş

Sağlıklı ve dengeli beslenmek insanların en temel ihtiyacı ve hakkıdır. Gıda ise insan sağlığını etkileyen en önemli faktörlerden birisidir. İnsanların en zorunlu ihtiyaçlarından olan sağlıklı bir yaşam ise, gıda güvenliğinin ve gıdanın üretiminden tüketimine kadar her türlü hijyenin sağlanmasıyla mümkündür. İnsanların yaşam koşullarının iyileştirilerek refah seviyelerinin yükseltilmesi, sağlıklı gıdalara erişimle mümkün olacaktır. İnsanların beslenmesiyle ilgili olarak günümüzde iki temel sorundan bahsedilmektedir. Bunlardan biri insanların yeterli ve sağlıklı gıdaya erişimi yani gıda güvencesi, diğeri ise gıda güvenliğidir (Uzunöz ve ark., 2008). Gıda güvencesi, gıda güvenliğini de içine alan ve gıda miktarının yeterliliği, gıdaya ekonomik ve fiziksel ulaşım ve tüm bunların istikrarlı olması anlamına gelen geniş bir kapsama sahiptir (Niyaz ve İnan, 2016). Gıda güvenliği ise, gıdaların her türlü fiziksel, kimyasal ve biyolojik tehlikeyi ortadan kaldıracak şekilde hazırlanması, işlenmesi, depolanması ve tüketiciye ulaşmasını ifade eden sistemsal bir döngüdür (Oğur ve Erkan, 2019). Gıda güvenliğinin sağlanması amacıyla gıdalarda sağlığı olumsuz etkileyecek her türlü unsur bertaraf edilerek tüketicilere sunulmalıdır. Gıda güvenliğinin sağlanması ve gıda kaynaklı tehlikelerin en aza indirilmesi için, “çiftlikten sofraya” gibi yeni yaklaşımlar öne çıkmış ve gıdanın ham maddeden başlayarak tüketime kadar zincirin her halkasının dikkatle incelenmesi ve kontrol edilmesi zaruri hale gelmiştir (Başer ve ark., 2018). Gıda güvenliği konusunda yaşanabilecek sorunları engellemek ve ekonomik kayıpları azaltmak için birtakım uluslararası uygulamalar yürürlüğe girmiştir.

Türkiye’de 2011 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından gıda ve yem güvenilirliğini sağlamaya ve vatandaşların güvenilir gıdaya ulaşmasına yardımcı olmak amacıyla Gıda Güvenliği Bilgi Sistemi (GGBS) oluşturulmuştur. Bu sistem internet ortamında çalışan bir veri kayıt sistemi olmakla birlikte, Türkiye genelindeki tüm gıda ve yem işletmeleri, bu işletmelere yapılan denetimler, alınan numuneler, numunelerin analiz sonuçları, işletmelere uygulanan idari yaptırımlar, ithalat ve ihracat kayıtları gibi birçok veri kontrol görevlilerince sisteme girilerek merkezi bir yapıda GGBS’de kayıt altına alınmakta, derlenmekte ve ihtiyaca göre raporlanmaktadır (Anonim, 2022).

Son yıllarda gıda güvenliğini artırmaya yönelik uygulamalarla birlikte, gıda talebini oluşturan tüketicilerin bilinç düzeyleri de artmaktadır. Tüketicilerin gıda satın almada gıda güvenliği unsurlarına dikkat etmeleri, gıda üreten

işletmelerin güvenlik esaslarına uymalarını sağlayacaktır. Tüketicilerin gıda güvenliğiyle ilgili bilinç düzeylerinin tespit edilmesi için de, gıda güvenliğini etkileyen özelliklerin belirlenmesi ve bunlara yönelik uygun politikaların ve kampanyaların ivedilikle ortaya konulması kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Günümüzde gıda güvenliği ve bunun etkileri konusunda çok sayıda bilimsel araştırma yapılmıştır. Kırmacı ve Özçelik (2021), tüketicilerin gıda güvenliği bilgi düzeylerini tespit etmişler ve tüketicilerin % 65.8’inin gıda güvenliği tanımını doğru yanıtladığını ortaya koymuşlardır. Eryılmaz ve ark. (2018) ise gıda güvenliği konusunda tüketici davranışlarını ele aldıkları araştırmalarında, tüketicilerin % 44.53’ünün gıda güvenliği kavramından haberdar olmadıklarını tespit etmişlerdir. Gündüz ve Aydoğan (2015) öğrencilerin gıda güvenliği bilinç durumunu araştırdıkları çalışmalarında, öğrencilerin % 15’inin düşük, % 73’ünün orta, % 12’sinin ise yüksek bilince sahip olduğunu ve öğrencilerin gıda güvenliği bilinç düzeyleri ile yaş, öğrenim gördükleri yüksek okul ve programlar arasında önemli bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Öztürk ve ark. (2019) araştırmalarında üniversite öğrencilerinin harcanabilir aylık gelirlerinin gıda güvenliği bilinç düzeyini etkilediğini ortaya koymuşlardır. Görür ve Topalcengiz (2021) araştırmalarında, Covid-19 salgını sürecinde akademisyen ve üniversite öğrencilerinin gıda güvenliğiyle ilgili benzer tutum ve davranış gösterdiklerini ortaya koymuşlardır. Ocak ve Önder (2014), tüketicilerin süt ürünlerinde gıda güvenliği bilincini incelemiş, gıda güvenliği konusunda eğitim ve yaşın önemli olduğunu vurgulamışlardır. Uzunöz ve ark. (2008) kırsal kadınların gıda güvenliği bilinç düzeyini araştırmışlar ve kadınların gelir ve eğitim seviyeleri ile gıda güvenliği bilinç düzeyleri arasında önemli düzeyde ilişki tespit etmişlerdir. Bu araştırmanın amacı, tüketicilerin gıda güvenliği bilinç düzeylerini belirlemek ve bilinç düzeyini etkileyen faktörleri ortaya koymaktır. Gıda güvenliği bilinç düzeyini etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin belirlenmesi, gıda güvenliğini artıracak önlemlerin alınmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın materyalini, Samsun ilinin Atakum ilçesinde ikamet eden tüketicilerle yapılan anketler oluşturmaktadır. Anket sayısının belirlenmesinde, ana kitle oranlarına dayalı kümelendirilmemiş tek aşamalı basit tesadüfi örnekleme yöntemi (Eşitlik 1) kullanılmıştır (Collins, 1986).

$$n = \frac{(t)^2(p)(q)}{(d)^2} \quad (1)$$

$$n = \frac{(1.96)^2(0.5)(0.5)}{(0.05)^2} = 384$$

Eşitlikte n , örnek sayısını; t , % 95 güven derecesine karşılık gelen tablo değerini; p , ele alınan olayın gerçekleşme olasılığını; q , ele alınan olayın gerçekleşmeme olasılığını ($q = 1 - p$); d , izin verilen hata payını (% 5) ifade etmektedir. Buna göre anket yapılan tüketici sayısı 384 olarak belirlenmiştir. Anketler, ailede gıda satın almadan sorumlu tüketicilerle yapılmıştır.

Araştırmada, gıda güvenliği bilinç düzeyini ölçmek için tüketicilere 5'li likert tipi şeklinde 13 soru yöneltilmiştir. Gıda bilinç düzeylerini ortaya koymak amacıyla sorulan sorular içinde, tüketicilerin en fazla bilinçli oldukları konu ürünün son kullanma tarihi olmuştur. Bunu ürünün üretim tarihi ve üretimi yapan firmanın adı takip etmektedir (Tablo 1). Tüketicilerin sorulara verdikleri cevapların iç tutarlılığını ölçmek amacıyla güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenirlilik analizi sonucu tespit edilen Cronbach's Alpha katsayısı 0.875'e göre seçilen soruların güvenilir olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 1. Gıda güvenliği bilinç düzeyi soruları*
Table 1. Food security consciousness questions*

	Ortalama	Standart sapma
Ürünün son kullanma tarihi	4.59	0.732
Ürünün üretim tarihi	4.24	1.053
Üretim yapan firma adı	4.05	0.919
Ürünün ambalajlı olması	4.02	1.127
Saklama talimatı	3.86	1.100
Pişirme talimatı	3.81	1.133
Katkı maddeleri	3.70	1.146
Ürüne ait özel uyarı	3.63	1.183
Ürünün bileşimi	3.57	1.188
Gıda güvence sistemleri	3.49	1.228
Besin değeri	3.46	1.270
Ürünün ait olduğu ülke	3.43	1.297
Ürünün ambalaj malzemesi	3.24	1.245

*: 1= Hiçbir zaman, 2= Nadiren, 3= Ara sıra, 4= Genellikle, 5= Her zaman

Tüketicilerin Tablo 1'de yer alan sorulara verdikleri cevaplardan hareketle her bir tüketici için ortalama bilinç skoru hesaplanmıştır. Tüketicilerin gıda güvenliği bilinç düzeyleri; düşük, orta ve yüksek bilinç düzeyi olarak 3 gruba ayrılmıştır. Bilinç düzeyine ayırmada; ortalama bilinç skoru <3 olanlar düşük, $3 \leq x < 4$ olanlar orta, ≥ 4 olan tüketiciler ise yüksek bilinç düzeyi olarak gruplara ayrılmıştır (Tablo 2).

Tüketicilerin gıda güvenliği bilinç düzeylerini etkileyen faktörlerin analizinde sıralı probit model

kullanılmıştır. Tüketicilere ait özelliklerin değerlendirilmesinde ise frekans dağılımı, yüzde ve aritmetik ortalama gibi tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır.

Tablo 2. Gıda güvenliği bilinç grupları

Table 2. Food security consciousness groups

	Sayı	(%)
Düşük	42	10.9
Orta	175	45.6
Yüksek	167	43.5
Toplam	384	100.0

3. Bulgular ve Tartışma

Tüketicilerin bilinç düzeyleri incelendiğinde % 10.9'u düşük, % 45.6'sı orta, % 43.5'i ise yüksek bilinç düzeyine sahiptir (Tablo 2). Düşük düzeyde bilince sahip olanların ortalama yaşı 33.8 yıl, orta ve yüksek bilinç düzeyinde olanların yaşı ise sırasıyla 37.6 ve 37.8 yıldır. Orta ve yüksek bilinç düzeyine sahip tüketicilerin kişisel ve hanehalkı gelirleri de daha yüksektir. Düşük bilince sahip olanların % 50'si kadın iken, orta ve yüksek bilinç düzeyine sahip olanlarda kadınların oranı daha da yüksektir. Tüketicilerin eğitim durumu, gıda güvenliği bilinç düzeyini etkileyen önemli bir faktördür. Düşük bilinç düzeyine sahip olanlar daha çok lise mezunu (% 40.5), orta ve yüksek bilinç düzeyine sahip olanlar ise daha çok fakülte mezunudur. Araştırmada tüketicilerin % 60.4'ünün gelir getiren bir işte çalıştığı, % 70.9'unun çocuk sahibi olduğu, % 19.3'ünün evinde yaşı, % 6.3'ünün bakıma muhtaç, % 19.3'ünün ise kronik hasta kişilerin olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Araştırmada sıralı probit model sonuçları incelendiğinde; yaş, medeni durum, çocuk varlığı, hanehalkı geliri ve evde kronik hasta olması gıda güvenliği bilinç düzeyini istatistiksel olarak önemli düzeyde etkileyen değişkenlerdir. Tüketicinin yaşının 1 yıl artması, düşük ve orta düzeyde gıda güvenliği bilincine sahip olma olasılığını sırasıyla % 0.25 ve % 0.31 azaltmakta, yüksek düzeyde gıda güvenliği bilincine sahip olma olasılığını ise % 0.5 artırmaktadır. Tüketicilerin evli olması, gıda güvenliği bilincini etkileyen diğer önemli bir faktördür. Araştırma sonucuna göre, tüketicilerin evli olması düşük ve orta düzeyde bilince sahip olma olasılığını sırasıyla % 5.1 ve % 6.1 artırmakta, yüksek bilince sahip olma olasılığını ise % 11.2 azaltmaktadır. Benzer şekilde çocuk sahibi olmanın düşük (% 5) ve orta (% 5.9) düzeyde gıda güvenliği bilincine sahip olma olasılığını artırdığı, yüksek bilinç düzeyine sahip olma olasılığını ise % 11 azalttığı ortaya konulmuştur. Evli ve çocuk sahibi olan tüketicilerin geçim sıkıntısı gibi kaygılarının, gıda

Tablo 3. Tüketicilere ait özellikler
Table 3. Consumers' characteristics

Sürekliliği değişkenler	Genel (384)			Düşük bilinç (42)			Orta bilinç (175)			Yüksek bilinç (167)		
	Ortalama	Standart sapma	Ortalama	Standart sapma	Ortalama	Standart sapma	Ortalama	Standart sapma	Ortalama	Standart sapma	Ortalama	Standart sapma
Yaş	37.3	13.4	33.8	13.2	37.6	13.7	37.8	13.1	37.8	13.1	37.8	13.1
Aile nüfusu	3.9	1.4	4.0	1.4	3.8	1.4	3.9	1.3	3.9	1.3	3.9	1.3
Kişisel gelir (TL/ay)	3360.5	2856.7	2875.0	2696.9	3509.5	2812.1	3326.4	2942.6	3326.4	2942.6	3326.4	2942.6
Hane geliri (TL/ay)	6823.5	3816.5	6150.0	3599.8	6698.9	3795.9	7123.5	3883.5	7123.5	3883.5	7123.5	3883.5
Kategorik değişkenler	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cinsiyet	223	58.1	21	50.0	101	57.7	101	60.5	101	60.5	101	60.5
Erkek	161	41.9	21	50.0	74	42.3	66	39.5	66	39.5	66	39.5
Toplam	384	100.0	42	100.0	175	100.0	167	100.0	167	100.0	167	100.0
Medeni durum	221	57.6	20	47.6	73	41.7	70	41.9	70	41.9	70	41.9
Bekâr	163	42.4	22	52.4	102	58.3	97	58.1	97	58.1	97	58.1
Toplam	384	100.0	42	100.0	175	100.0	167	100.0	167	100.0	167	100.0
Eğitim	42	10.9	6	14.3	15	8.6	21	12.6	21	12.6	21	12.6
İlköğretim	115	29.9	17	40.5	52	29.7	46	27.5	46	27.5	46	27.5
Lise	60	15.6	6	14.3	24	13.7	30	18.0	30	18.0	30	18.0
Yükseköğretim	167	43.6	13	30.9	84	48.0	70	41.9	70	41.9	70	41.9
Toplam	384	100.0	42	100.0	175	100.0	167	100.0	167	100.0	167	100.0
Meslek	232	60.4	20	47.6	65	37.1	67	40.1	67	40.1	67	40.1
Çalışıyor	152	39.6	22	52.4	110	62.9	100	59.9	100	59.9	100	59.9
Çalışmıyor	384	100.0	42	100.0	175	100.0	167	100.0	167	100.0	167	100.0
Toplam	306	79.7	7	16.7	32	18.3	39	23.4	39	23.4	39	23.4
Var	78	20.3	35	83.3	143	81.7	128	76.6	128	76.6	128	76.6
Yok	384	100.0	42	100.0	175	100.0	167	100.0	167	100.0	167	100.0
Toplam	74	19.3	5	11.9	37	21.1	32	19.2	32	19.2	32	19.2
Var	310	80.7	37	88.1	138	78.9	135	80.8	135	80.8	135	80.8
Yok	384	100.0	42	100.0	175	100.0	167	100.0	167	100.0	167	100.0
Toplam	24	6.3	1	2.4	13	7.4	10	6.0	10	6.0	10	6.0
Var	360	93.7	41	97.6	162	92.6	157	94.0	157	94.0	157	94.0
Yok	384	100.0	42	100.0	175	100.0	167	100.0	167	100.0	167	100.0
Toplam	74	19.3	11	26.2	38	21.7	25	15.0	25	15.0	25	15.0
Var	310	80.7	31	73.8	137	78.3	142	85.0	142	85.0	142	85.0
Yok	384	100.0	42	100.0	175	100.0	167	100.0	167	100.0	167	100.0
Toplam	384	100.0	42	100.0	175	100.0	167	100.0	167	100.0	167	100.0

güvenliği bilincini azalttığı söylenebilir. Tüketicilerin gıda güvenliği bilincini etkileyen önemli bir faktör de gelirdir. Gelir insanların güvenilir gıdaya erişimini kolaylaştıran bir faktördür. Araştırma sonucuna göre, tüketicilerin gelirlerinin artması, düşük ve orta düzeyde gıda güvenliği bilincine sahip olma olasılığını azaltmakta, yüksek düzeyde gıda güvenliği bilincine sahip olma olasılığını ise artırmaktadır. Evde kronik hasta bulunan ailelerde güvenilir gıdaya erişim çabaları beklenen bir davranış olup, araştırmada da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Buna

göre, evde kronik bir hastayla yaşamının düşük ve orta düzeyde gıda güvenliği bilincine sahip olma olasılığını sırasıyla % 6.4 ve % 7.6 azalttığı, yüksek düzeyde gıda güvenliği bilincine sahip olma olasılığını ise % 13.9 artırdığı tespit edilmiştir (Tablo 4). Türkiye’de yapılan diğer araştırmalarda, gıda güvenliği bilincinde yaşın önemli bir değişken olduğu (Şanlıer, 2009; Zorba ve Kaptan, 2011; Ocak ve Önder, 2014), gelirin ise gıda güvenliği bilincini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Uzunöz ve ark., 2008; Kılıç ve Eryılmaz, 2015; Onurlubaş ve Gürler, 2016; Yüzbaşıoğlu ve ark., 2018).

Tablo 4. Gıda güvenliği bilinç düzeyini etkileyen faktörler

Table 4. Factors affecting the level of food safety consciousness

Değişkenler	Katsayılar	Standart hata	Marjinal etkiler		
			Düşük	Orta	Yüksek
Cinsiyet	-0.1545	0.1190	0.0278	0.0330	-0.0608
Yaş**	0.0143	0.0061	-0.0025**	-0.0031**	0.0056**
Medeni durum*	-0.2845	0.1736	0.0512*	0.0607*	-0.1119*
Çocuk*	-0.2802	0.1623	0.0504*	0.0598*	-0.1102*
Hane geliri*	0.0003	0.0001	-4.80e-06*	-5.69e-06	0.0001*
Kronik hasta**	0.3543	0.1508	-0.0637**	-0.0756**	0.1394**
Gözlem sayısı	384				
Log-likelihood	-362.17				
χ^2	14.70**				

** : % 5, * : % 10 düzeyinde anlamlıdır.

4. Sonuç ve Öneriler

Küreselleşmeyle birlikte teknolojinin yaygınlaşması, geri kalmış ülkeler başta olmak üzere bütün ülkelerde gıda üretimini ve tedarik zincirini değiştirmiştir. Bu süreç firmaların değişen koşullara uyum sağlamaya yönelik çabalarını artırmış, tüketicileri ise gıda ürünlerinin güvenilirliğini daha fazla sorgular hale getirmiştir. Son yıllarda HACCP, ISO 9001:2000 ve ISO 22000 gibi birçok uluslararası uygulama yürürlüğe girse de, tüketicilerin bilinç düzeylerinin artırılması gıda güvenliğini sağlayacak en önemli etkenlerden birisidir. Samsun ili Atakum ilçesinde yapılan bu araştırmada, tüketicilerin gıda güvenliği bilinç düzeylerini etkileyen faktörler incelenmiştir. Sıralı probit model sonucuna göre yaş ve evde kronik hasta olması % 5, medeni durum, evde çocuk olması ve hanehalkı geliri % 10 düzeyinde istatistiksel olarak tüketicilerin bilinç düzeyini yansıtan değişkenlerdir.

Gıda güvenliğinin artırılması, üretimden başlamak üzere ürünlerin işleme, depolama, dağıtım, hazırlama ve tüketim sürecindeki bütün fiziksel, kimyasal ve biyolojik tehlikelerden korunmasıyla mümkün olacaktır. Bu nedenle gıda güvenliğinin sağlanmasında sektörde yer alan bütün aktörlerin, uluslararası gıda güvenliği

standartlarını sağlayacak uygulamaları hayata geçirmeleri ve sorumluluk duygusuyla hareket etmeleri büyük önem taşımaktadır. Ayrıca üretim sürecinin izlenmesi ve denetlenmesinde, Tarım ve Orman Bakanlığı gerekli önlemleri almalı ve gıda güvenliği yönetmeliğine uymayan işletmelere gerekli yaptırımlar uygulanmalıdır.

Gıda güvenliği, toplum sağlığını ilgilendirdiği için devlet tarafından gıda üretimine yönelik alınacak önlemler, denetimler ve cezai işlemler önemlidir. Ancak her yaştaki tüketicinin, kendi ve ailesinin sağlığını ilgilendiren konularda asıl sorumluluğu üstlenen kişi olduğunu bilmesi gerekir. Bu nedenle tüketicilerin gıda satın alırken, sağlık açısından risk oluşturmaması konusunda gerekli hassasiyeti gösterecek bilinçte olması önemlidir. Günümüz iletişim imkânlarıyla çok fazla tüketiciye ulaşılması, gıda güvenliğiyle ilgili bilinçlendirme çalışmaları açısından büyük avantaj sağlayacaktır. Gıda güvenliğine yönelik tüketici bilincinin sağlanmasında televizyon, gazete ve internet gibi yaygın kitle iletişim araçlarının kullanılması etkili olabilir. Bu sayede demografik yapıları itibariye farklı tüketici kitleleriyle temas daha kolay sağlanabilecektir. Uzman kişilerce gıda-sağlık ilişkisini konu alan programların yapılması, tüketiciye doğru bilgi sağlanması açısından faydalı olacaktır. Ayrıca, güvenilir gıda

tüketiminin önemiyle ilgili kamu spotları da önemli olacaktır. Diğer taraftan, gıda güvenliği konusunda tüketicilerin kulaktan kulağa sağladıkları bilgi akışı ve çocuk eğitiminde gösterilecek özen düşünüldüğünde doğal olarak bir bilinçlenme zinciri oluşacaktır.

Yazarların Katkı Beyanı

Yazarlar, makaleye eşit katkıda bulduklarını; makalenin, yayına hazır son halini gördüklerini/okuduklarını ve onayladıklarını beyan ederler.

Finansman

Bu araştırma, hiçbir dış finansman almamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Tüm yazarlar, bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Kaynaklar

- Anonim, 2022. Gıda Güvenliği Bilgi Sistemi Çalışmaları. Tarım ve Orman Bakanlığı, (<https://www.tarimorman.gov.tr/Konu/1441/gida-guvenligi-bilgi-sistemi-ggbs-calismalari>), (Erişim tarihi: 05.05.2022).
- Başer, U., Bozoğlu, M., Kılıç Topuz, B., Alhas Eroğlu, N., 2018. Türkiye’de gıda güvenliği mevzuatı ve uygulamaları. *The 2nd International UNIDOKAP Black Sea Symposium on Biodiversity*, 28-30 November, Samsun, s. 266-274.
- Collins, M., 1986. Sampling (Editör: R.Worcester ark. 1986), Consumer Market Research Handbook.
- Eryılmaz, G.A., Kılıç, O., Başer, U., 2018. Gıda güvenliği konusunda tüketici davranışlarının belirlenmesi: Samsun ili kentsel alan örneği. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(2): 237-245.
- Görür, N., Topalcengiz, Z., 2021. Food safety knowledge, hygiene practices, and eating attitudes of academics and university students during the coronavirus (COVID-19) pandemic in Turkey. *Journal of Food Safety*, 41(5): 1-10.

- Gündüz, O., Aydoğan, C., 2015. Önlisans öğrencilerinin gıda güvenliği bilinç düzeyleri üzerine bir araştırma. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(1): 34-44.
- Kılıç, O., Eryılmaz, G.A., 2015. Factors affecting consumers’ awareness of food safety. *Agro Food Industry Hi Tech*, 26(3): 43-46.
- Kırmacı, H.A., Özçelik, H., 2021. Tüketicilerin gıda güvenliği ile ilgili bilgi düzeyleri ve tutumları (Ankara ili örneği). *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2): 258-273.
- Niyaz, Ö.C., İnan, İ.H., 2016. Türkiye’de gıda güvenliğinin mevcut durumunun değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 13(2): 1-7.
- Ocak, S., Önder, H., 2014. Süt ürünlerinde tüketici tercihini etkileyen faktörler ve gıda güvenliği bilinci. *Hayvansal Üretim*, 55(2): 9-15.
- Oğur, S., Erkan, N., 2019. İstanbul’un bazı semtlerinde yaşayan bireylerin gıda güvenliği ve hijyen konusundaki bilgi ve tutumları. *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 8(1): 270-286.
- Onurlubaş, E., Gürler, A.Z., 2016. Gıda güvenliği konusunda tüketicilerin bilinç düzeyini etkileyen faktörler. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 33(1): 132-141.
- Öztürk, D., Eryılmaz, G.A., Kılıç, O., 2019. Öğrencilerin gıda güvenliğiyle ilgili bilinç düzeylerine göre tüketim davranışlarının belirlenmesi: Ordu Üniversitesi örneği. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(10): 1611-1616.
- Şanlıer, N., 2009. The knowledge and practice of food safety by young and adult consumers. *Food Control*, 20: 538-542.
- Uzunöz, M., Büyükbay, E.O., Bal, H.S.G., 2008. Kırsal kadınların gıda güvenliği konusunda bilinç düzeyleri (Tokat ili örneği). *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 22(2): 35-46.
- Yüzbaşıoğlu, R., Kızılaslan, H., Kızılaslan, N., Kurt, E., 2018. Gıda güvenilirliği açısından tüketici davranışlarının incelenmesi: Sivas kentsel ve kırsal kesimde kırmızı et tüketimi. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 7(3): 49-60.
- Zorba, N.N.D., Kaptan, M., 2011. Consumer food safety perceptions and practices in a Turkish community. *Journal of Food Protection*, 74(11): 1922-1929.

ALINTI: Başer, U., Kılıç, O., Aydın Eryılmaz, G., 2022. Tüketicilerin Gıda Güvenliği Bilinç Düzeylerini Etkileyen Faktörler: Samsun İli Örneği, Türkiye. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 9(2): 239-244.
CITATION: Başer, U., Kılıç, O., Aydın Eryılmaz, G., 2022. Factors Affecting Consumers’ Food Safety Awareness Levels: The Case of Samsun Province, Türkiye. *Turkish Journal of Agricultural Research*, 9(2): 239-244. (In Turkish).